

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ, ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ ΠΡΟ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ.

ΕΙΡΪΣΚΕΤΑΙ ἀρά γε εἰς τὸν κόσμον πρᾶγμα ἢ λυπηρότερον, ἢ ὀδυνηρότερον, ἢ φοβερώτερον τοῦ θανάτου; Ὅταν ὁ βασιλεὺς Ἀγαθὸν εἶδε τοῦ Σαμουὴλ τὴν μάχαιραν εἰς τὸν λαιμὸν αὐτοῦ, τότε φένων καὶ τρέμων, ἐκραύγαζεν· « Εἰ εὐτὼ πικρὸς ὁ θάνατος », καὶ ὁ θάνατος ἔσωζεν αὐτὸν ἐκ τῶν δεσμῶν καὶ τῆς αἰχμαλωσίας· ὁ δὲ προφητὰναξ Δαβὶδ οὐδένα ἄλλον λόγον εὔρηκεν ἀρμόδιον πρὸς παράστασιν τῆς ὑπερβολικῆς φενοχωρίας καὶ θλίψεως, εἰμὴ τοῦ θανάτου τὰς ὀδύνας καὶ τὴν σκληρότητα· « Ὡδίνες, »
1. Βασ. 15. 32.
2. Βασ. 22. 6.
Σαπ. 41. 1.
» ἔλεγε, θανάτου ἐκύκλωσάν με, προέφθασάν με σκληρότητες θανάτου »· ὁ δὲ σοφὸς Σειράχ εἶπεν, ὅτι καὶ μόνῃ ἡ ἐνθὺμῆσις τοῦ θανάτου καταπικραίνει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου· « Ὡ θάνατε, εἶπεν, » ὡς πικρὸν σου τὸ μνημόσυνόν ἐστι ». Στέργουσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ φυλακὰς, καὶ δεσμὰ, καὶ ἐξορίας, καὶ ἀβρώσιαις ὀδυνηρὰς, καὶ μελῶν ἀκρωτηριασμούς, καὶ πᾶσαν ἄλλην βάσανον μᾶλλον, ἢ τὸν θάνατον. Ταύτην δὲ τὴν ἀλήθειαν οὐκ ἀνατρέπουσι τὰ σπάνια παραδείγματα τινῶν ἀνθρώπων, οἵτινες αὐτόχειρες γινόμενοι, ἐθανάτωσαν

ἑαυτοῦς· ὁ ὑπερβολικὸς θυμὸς, ἢ ἡ δοξομανία, ἢ ἡ ὑπερβολικὴ λύπη, ἢ ὁ παράλογος ἀπελπισμὸς, ἢ ἄλλο τι σφοδρότατον πάθος αὐμόνον ἔσθεςε τὴν διάκρισιν τοῦ νοῦς αὐτῶν, ἀλλ' ἐνέκρωσε καὶ αὐτὴν τὴν δύναμιν, τὴν ὑπὸ θεοῦ ἐμφυτευθεῖσαν εἰς τὴν φύσιν πάντων τῶν ζώντων, τὴν δύναμιν, λέγω, τῆς ἰδίας διατηρήσεως· ἀπέδειξαν τοῦτο ἐκείνοι οἱ αὐτόχειρες, ὅσοι ἐπιον μὲν τὰ θανατηφόρα ποτὰ, ἢ ἐπληξαν ἑαυτοὺς πληγὴν ἐπιθανάτιον, πλὴν οὐκ ἀπέθανον εὐθύς· διότι οἱ τοιοῦτοι καὶ τοὺς ἰατροὺς προθύμως ἐδέχθησαν, καὶ τὰ ἱαματικὰ φάρμακα μετὰ σπουδῆς ἐπιον· τοῦτο δὲ ἀπόδειξις ἐστὶ φανερά, ὅτι ἡ ὀδύνη τοῦ θανάτου, τοῦ πλησιάσαντος πρὸς αὐτοὺς, ἐνίκησε τὴν καταδυναστείαν τοῦ κατακυριεύσαντος πάθους· διὸ ὁ νοῦς αὐτῶν ἀνέλαβε τὴν ἀπολεσθεῖσαν διάκρισιν, ὁ δὲ νόμος τῆς φύσεως τὴν ἰδίαν δύναμιν· ἐκ τούτου δὲ αὐτοὶ ἐζήτησαν φυγεῖν τὸν θάνατον. Τοῦτο αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος αἰσθάνεται, ὅτι ὁ θάνατός ἐστι μείζων πάντων τῶν ἐν κόσμῳ κακῶν.

Ἀλλὰ διὰ τί τοῦτο, διὰ τί ποιεῖ ὁ θάνα-

τος τόσον θλιβεράν καὶ φοβεράν αἴσθησιν εἰς τὸν ἄνθρωπον; διότι αὐτὸς μόνον βάλει ὑποκάτω εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀνθρώπου τὴν φθορὰν καὶ ἐξουδένωσιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑπάρξεως. Τί βλέπετε εἰς τοῦ νεκροῦ τὸ σῶμα; ὄμματα τυφλά, ὠτία κωφά, ὄσφρησιν ἀνόσφρητον, σῶμα ἄλαλον, ἀφὴν ἀναίσθητον, μέλη ἀκίνητα, σῶμα, κρουεῖρας πέτρας μὴδὲν διαφέρον, σχῆμα ἀνθρώπου, καὶ οὐχὶ ἄνθρωπον. ὀλίγας δὲ ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον βλέπετε, ὅτι διαλύονται τὰ ἐντόσθια, καὶ ρέουσιν αἱ σάρκες, καὶ τόση δυσωδία ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἀναλυομένου σώματος, ὥστε μὴ δυνάμενος στῆναι πλησίον αὐτοῦ, φεύγεις μακρὰν, καὶ συγγενῆς, καὶ φίλος ἦν, καὶ πολλὰ ἠγαπημένος σου ὁ νεκρὸς ἐκεῖνος· μετὰ δὲ καιροῦ παρέλευσιν, εἰάν ἀνοιξῆς τὸν τάφον αὐτοῦ, οὐδὲν ἄλλο βλέπετε, εἰμὴ ὅστ᾽ ἕξτρα καὶ γεγυμνωμένα, καὶ τοιαῦτα, ὥστε οὐδὲ διακρίναι δύνασαι, τίνος ἀνθρώπου εἰσὶν ὅστ᾽· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ὅστ᾽ τελευταῖον διαλύονται, καὶ τῇ γῆ συμμίγνυνται, ὥστε οὐδὲ ἔχνος βλέπετε ἀνθρώπου. Ὁ θάνατος οὖν ἀποδεικνύει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἀρπάζει τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ, καὶ κατανατᾷ αὐτὸν εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν· ἐπειδὴ δὲ τοῦτό ἐστι παρὰ φύσιν, καὶ πάντη ἐναντίον αὐτῆς, διὰ τοῦτο ταραττεῖ, καὶ φοβίζει ὑπὲρ πᾶν ἄλλο πρᾶγμα.

Ὁ θεός, ὅστις ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον, ἵνα ζῆ αἰωνίως, ἐπλασε τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα διαμένῃ συνηνωμένη μετὰ τοῦ σώματος αὐτῆς εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ φθόνος τοῦ διαδό-

λου ἔφερε τὸν θάνατον εἰς τὸν κόσμον. « Ὁ ^{Σοφ. 2. 23.} θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον ἐπ' ἀφθαρσία, ^{24.} » καὶ εἰκόνα τῆς ἰδίας ιδιότητος ἐποίησεν » αὐτὸν· φθόνῳ δὲ διαδόλου θάνατος εἰσῆλθεν » εἰς τὸν κόσμον ». Ἐπειδὴ δὲ ὁ θάνατος σχίζει τὰ κατὰ φύσιν ἄσχιστα, καὶ κόπτει τοὺς φυσικωτάτους δεσμούς, καὶ χωρίζει τὰ πλασθέντα, ἵνα μένωσιν ἀχώριστα, ἡγουν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, διὰ τοῦτο ἐπιφέρει τόσῃν βίασιν, καὶ λύπῃν, καὶ φρίκῃν, διὰ τοῦτο βλέπετε εἰς τοὺς ψυχόρραγοῦντας τόσῃν βίαν εἰς τὴν ἀναπνοήν, τόσοὺς σπασμούς εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματος, τόσον φοβερὸν ἀγῶνα εἰς δλὴν τοῦ σώματος τὴν οἰκονομίαν.

Προστίθεται εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου ἡ ὀξύτατη θλίψις διὰ τὸν παντελῆ χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πραγμάτων. Πόσον λυπεῖται τότε ὁ βασιλεὺς, βλέπων, ὅτι μετ' ὀλίγον στερεῖται τῆς βασιλείας, καὶ γίνεται ιδιώτης; πόσον ὁ ἄρχων, βλέπων, ὅτι γυμνοῦται τῆς ἰδίας ἐξουσίας, καὶ γίνεται ὡς εἰς τῶν ὑποχειρίων; πόσον ὁ πλούσιος, ὄρων, ὅτι ὁ πλοῦτος αὐτοῦ μένει εἰς τὴν γῆν, αὐτὸς δὲ ἀπέρχεται πτωχὸς καὶ πένης; πόσον ἡ φιλόστοργος γυνὴ, βλέπουσα, ὅτι χωρίζεται τοῦ ἰδίου ἀνδρός, καὶ πόσον ἡ φιλότεκνος μήτηρ, βλέπουσα, ὅτι ἐγκαταλείπει τὰ φίλτατα αὐτῆς τέκνα; πόσον λυπεῖται τότε πᾶσα ψυχὴ ἀνθρώπου, αἰσθανομένη, ὅτι ἀποσπᾶται τοῦ ἰδίου αὐτῆς σώματος; Ἐπειδὴ δὲ, ὅσον ἀπονεῖ τὸ σῶμα, τόσον ἡσυχάζουσι τὰ τούτου πάθη

ἴσα τὴν ψυχὴν ἐσκότηζον· ὅσον δὲ ἡ ψυχὴ μένει ἐλευθέρᾳ τῆς τῶν παθῶν τοῦ σώματος τρικυμίας, τόσον βλέπει τελειότερα καὶ τῆς ἀμαρτίας τὸ βάρος, καὶ τῆς κρίσεως τὴν δικαιοσύνην, καὶ τῆς ἀνταποδόσεως τὴν αἰωνιότητα· διὰ τοῦτο εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου διακρίνει ἡ ψυχὴ ἐντελῶς, ποίας βασιλείας ἐστέρησεν αὐτὴν ἢ ἀμαρτία, καὶ ποίας κολάσεως ἐποίησεν αὐτὴν ὑπόδικον· ἐκ τούτου τότε οἱ ἔλεγχοι τῆς συνειδήσεως γίνονται βαρύτεροι καὶ ἀφόρητοι· μαρίζει αὐτὴ τότε σφοδρότατα· ὁ θεὸς ἔδωκέ σοι, λέγει, τὸν πλοῦτον, ἵνα ἐλεῆς τοὺς πτωχοὺς, σὺ δὲ δι' αὐτοῦ εὐηρέστησας τῆς σαρκὸς σου τὰς ἐπιθυμίας· ὁ θεὸς ἔδωκέ σοι τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἵνα ὑπερασπίζης τοὺς ἀδίκως δυναστευομένους, σὺ δὲ ἐδυναύευσας τὸν ὄρφανόν, καὶ ἠδίκησας τὴν χήραν· ἡ ὑγεία σου οὐκ ἐγένετό σοι ὄργανον ἀρετῆς, ἀλλ' ἀφορμὴ ἀσωτείας· ἡ ἀσθένεια οὐκ ἐγένετό σοι ὄργανον ὑπομονῆς, ἀλλ' ἀφορμὴ γογγυσμοῦ καὶ ἀδημονίας· ἐκ τῆς ἀμελείας σου, καὶ τοῦ κακοῦ σου παραδείγματος διεστράφησαν τὰ τέκνα σου, καὶ ἐγένοντο ἄνθρωποι πονηροὶ καὶ διεστραμμένοι· ἐκ τῆς ὀλιγοπιστίας, καὶ ἀπροσεξίας σου ἠὔξησαν τὰ σκάνδαλα, καὶ ἐπλήθυνεν ἡ ἀμαρτία· μετανοίας ἐστὶ χρεία, ἐξομολογήσεως δακρύων, κραυγᾶς ἢ συνειδήσις, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς τὸ ὄργανον, ἡγουν τὸ σῶμα, δι' οὗ ταῦτα γίνονται, ἐκνευρισμένον, καὶ σχεδὸν νεκρωμένον, οὐ δύναται συνεργῆσαι πρὸς τὸ ἔργον τῆς μετανοίας· ἐκ τούτου ὁ ἀπελπισμὸς ἄλλη βία-

σανος, τῶν προειρημένων σκληροτέρα.

Ἔτι ποία ὥρα τότε· πάσχει τὸ σῶμα, πάσχει ἡ ψυχὴ, πάσχει ὁ νοῦς, πάσχει ἡ συνειδήσις· βασανίζουσιν οἱ πόνοι, βασανίζει ἡ θλίψις, βασανίζει ὁ σκληρὸς τῆς συνειδήσεως ἔλεγχος, φλογίζει καὶ κατακαίει ὁ ἀπελπισμὸς· ὦ ποία ὥρα τότε. Ἄλλ' ἄρα γε οὐκ ἔστιν ἰατρός, οὐκ ἔστι βοτάνη, οὐκ ἔστιν ἔμπλαστρον, οὐκ ἔστι τρόπος τοῦ φυγεῖν τὸν θάνατον; οὐδεὶς· « Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται, καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον »; μετὰ τὴν θεῖαν ἐντολήν, « ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ »· καὶ μετὰ τὴν θεῖαν ἀπόφασιν· « ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε »· καὶ μετὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς, οὐδεὶς δύναται φυγεῖν τοῦ θανάτου τὴν μάχαιραν, ἀλλ' « ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἀπαξ ἀποθανεῖν »· οὐδεὶς δὲ δύναται μεταστρέφαι ταύτην τοῦ θεοῦ τὴν ἀπόφασιν, μένει δὲ αὐτὴ ἀμετάβλητος καὶ ἀμετάτρεπτος· οὐδὲ τὸ πάθος, οὐδὲ ὁ σταυρὸς, οὐδὲ τὸ αἷμα, οὐδὲ ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετέβαλεν αὐτήν· διότι καὶ μετὰ Χριστὸν πάντες ἀποθνήσκουσι, καθὼς καὶ πρὸ Χριστοῦ, πάντες μεταβαλλόμεθα εἰς γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθημεν, κατὰ τὸν τοῦ θεοῦ ὀρισμόν, « ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ »· Διὰ τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος ἄνθρωπος καὶ σωτὴρ ἡμῶν οὐκ εἶπεν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ' ἐκήρυξε, λέγων· « Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καὶ ἀποθάνη, ζήσεται ».

Ψαλ. 88.
48.

Γεν. 2. 17.

Ἑβρ. 9. 27.

Γεν. 3. 19.

ἰσα. 11.
25.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ θανάτου ἔμεινεν ἀμετάβλητος, ὅμως τὰς ὠδῖνας αὐτῆς ἔλυσε, καὶ κατήργησεν ὁ θεός, ἐκ νεκρῶν ἀναστήσας [τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, « ὃν ὁ θεός, » λέγει ὁ θεομακάριστος Πέτρος, ἀνέστησε, » λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου ». Ἄκουσον δὲ ταύτης τῆς ἀληθείας τὴν ἀπόδειξιν. Ποῖαί εἰσι τοῦ θανάτου αἱ ὀδύνη; πρώτην ὀδύνην προξενεῖ ὁ θάνατος εἰς τὸν ἄνθρωπον, πληροφορῶν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς διαλύει, καὶ φθείρει παντελῶς τὴν τούτου ὑπαρξίν. Ἀληθῶς δὲ πρὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔμεινε μὲν ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, πλὴν διελύετο τοῦ ἀνθρώπου τὸ σῶμα, καὶ ἐφθίετο τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὑπόστασις, καὶ οὐδέποτε οὐδὲ ἡ ψυχὴ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ ἴδιον σῶμα, οὐδὲ ἀνίστατο ἄνθρωπος ἐκ νεκρῶν, ἵνα μηκέτι ἀποθάνῃ, ἀλλὰ ζήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. μετὰ δὲ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν ἐδόθη πᾶσι τοῖς νεκροῖς τῆς ἀναστάσεως τὸ χάρισμα. « Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν » ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. » ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ » δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὡσπερ » γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, » οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιήθησονται ». Ἐπειδὴ δὲ, ὅταν ἀνασηθῶμεν ἐκ νεκρῶν, τότε « ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις » εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ » οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα » ὁ δὲ Κύριος, μεθ' οὗ πάντοτε ἐσόμεθα, ζῆ εἰς τοὺς αἰῶνας, φανερόν ἐστιν, ὅτι ἀνιστάμεθα, ἵνα μηκέτι ἀποθάνωμεν, ἀλλὰ ζῶμεν διαπαντός. ὁ θάνατος οὖν κατεστάθη ὑπνος,

ἐπειδὴ ἐξουδένωσεν ὁ Χριστὸς τῆς ὀδύνης τὸ αἷτιον. διὰ τοῦτο δὲ ἔλεγεν ὁ Παῦλος. « Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, » ἄδη, τὸ νίκος; »; Τί οὖν λυπεῖσαι, ὦ ἄνθρωπε; τί ὀδυναῖσαι; ἀποθνήσκεις. ἀλλὰ πάλιν ἀνίστασαι. καθὼς κοιμᾶσαι, καὶ πάλιν ἐγείρεσαι. Πρὸ τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως ὁ θάνατος ἔφερεν ἀνυπαρξίαν εἰς τὴν ὑπόστασίν σου, ἀλλὰ μετὰ τὴν Χριστοῦ ἀνάστασιν ἐπανήλθεν ἡ ὑπαρξίς τῆς ὑποστάσεώς σου. Ἡ ἀνάστασις οὖν τοῦ Χριστοῦ κατέλυσε, καὶ ἐξηφάνισε τὸ αἷτιον τῆς ὀδύνης τοῦ θανάτου. ὅστις οὖν πιστεύει, καὶ ἐλπίζει εἰς αὐτόν, ἐστὶν ἀνώτερος ταύτης τῆς ὀδύνης. διότι ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε μὲν διὰ λόγου, ὅτι, κὰν ἀποθάνωμεν, ἀναστησόμεθα, καὶ ζήσομεν. « Ὁ πιστεύων » εἰς ἐμὲ, κὰν ἀποθάνῃ, ζήσεται ». ἔδειξε δὲ ἐμπράκτως, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀνίστανται, ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς, καὶ ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα. « Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι » ἀποθνήσκει, ὁ θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι » κυριεύει ».

Δευτέρα τοῦ θανάτου ὀδύνη ἐστὶν ἡ θλίψις διὰ τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τὴν στέρησιν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πραγμάτων. ἔπαυσεν ὁ Χριστὸς καὶ ταύτην τὴν ὀδύνην, ὑποσχεθῆς εἰς τοὺς εἰς αὐτόν πιστεύοντας τρυφὴν ἐπουράνιον, καὶ δόξαν ἀμάραντον, καὶ βασιλείαν αἰώνιον. « Κἀ- » γὼ εἶπε, διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό » μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν. ἵνα ἐσθίητε, » καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ » βασιλείᾳ μου ». Ποῖον οὖν τόπον ἔχει εἰς

Πρᾶξ. 2.
24.

I. Κορ. 15.
20. 21. 22.

1. Θεσ. 4.
17.

1. Κορ. 15.
55.

1ωβ. 11.
25.

Ρωμ. 6. 9

Λουκ. 22.
29. 20.

ἐμὲ ἢ λύπη, ὅταν ἐγὼ πιστεύω καὶ ἐλπίζω, ὅτι, ἀφ' οὗ ἀποθάνω, ἐγκαταλείπω μὲν τὰ ἀγαθὰ, τὰ λυπηρὰ, καὶ φθαρτὰ, καὶ πρόσκαιρα, ἔρχομαι δὲ εἰς τὰ πανευφρόσυνα, καὶ ἄφθαρτα, καὶ ἀτελεύτητα; φεύγω τὰ σκύβαλα, καὶ πορεύομαι εἰς τὰ βασιλεία· ἀναχωρῶ ἀπὸ τῆς ζάλης τῶν παθῶν μου, καὶ καταντῶ εἰς τὴν γαλήνην τῆς ἀπαθείας· λυτροῦμαι ἀπὸ τῆς πολυταράχου θαλάσσης τῆς κακίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ φθάνω εἰς τοὺς εὐδίοις λιμένας τῆς ἀγαθωσύνης τῶν ἁγίων· ἀφήμι τὴν γῆν, καὶ ἀναβαίνω εἰς τὸν οὐρανόν;

Τρίτη τοῦ θανάτου ὁδύνη ἐστὶν ὁ βασιανιστικὸς τῆς συνειδήσεως ἐλεγχος· ἀλλὰ καὶ τοῦτον καταπραΰνει ἢ εἰς Χριστὸν πίσις, καὶ ἢ εἰς αὐτὸν ἐλπίς. Ἐὰν εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου πιστεύωμεν, ὅτι ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐκ τῶν πατρικῶν κόλπων καταβὰς εἰς τὴν γῆν, καὶ γενόμενος ἄνθρωπος, ἔπαθε, καὶ ἐσαυρώθη, καὶ ἀπέθανεν, οὐχ ἵνα καλέσῃ τοὺς δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· ἐὰν εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ὁ

Ματθ. 9.
13.

1. Τιμ. 1.
15.

Ματθ. 11.
28.

Τιμ. 3. 5.

Ἰησοῦς Χριστὸς « ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον » ἁμαρτωλοὺς σῶσαι », καὶ ἐλπίζωμεν τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἀναπαύσεως, ἣν ὑπέσχεθη, ὅτε εἶπε· « Δεῦτε πρὸς με πάντες » οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ » ἀναπαύσω ὑμᾶς », καὶ ἐν κατανύξει ὁμολογήσωμεν, ὅτι « οὐκ ἐξ ἔργων τῶν » ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡ- » μᾶς », ἡσυχάζει τῆς συνειδήσεως ἢ

ἐπίπληξις, καὶ κατευνάζει τοῦ ἐλέγχου αὐτῆς ἢ βάσανος.

Ἄλλ' ἄρα γε εἰς πάντας τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας, καὶ ἐλπίζοντας λύνονται τοῦ θανάτου αἱ ὠδῖνες; μετέχουσιν ἄρα γε πάντες οἱ πιστοὶ ταύτης τῆς χάριτος; Ἀδελφοί μου, μὴ πλανᾶσθε, ὅταν ἀκούητε τὸ ὄνομα τῆς πίστεως, νομίζοντες, ὅτι πᾶσα πίστις ὠφελεῖ, καὶ σώζει· διότι ἢ πίστις, ἢ γυμνὴ τῶν καλῶν ἔργων, ἐστὶν ἀνωφελής· πίστιν ἔχουσι καὶ τὰ δαιμόνια· διότι καὶ αὐτὰ πιστεύουσιν, ὅτι ἐστὶ θεός, καὶ φρίττουσιν ἀπὸ προσώπου τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. « Καὶ τὰ δαιμόνια, λέγει ὁ θεὸς 1κκ. 2. 19.

» Ἰακώβος, πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι », πλὴν οὐδὲν ὠφελεῖ αὐτὰ ἢ τοιαύτη πίστις, ἐπειδὴ εἰσι γυμνὰ τῆς ἀγάπης, καὶ πεπληρωμένα πάσης πονηρίας. Ὅταν οὖν ἀκούητε, ὅτι ἢ εἰς Χριστὸν πίστις ὠφελεῖ, νοήσατε πάντοτε ἐκείνην τὴν πίστιν, περὶ ἧς ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπε· « Πίσις δι' ἀγάπης Γαλ. 5. 6.

» ἐνεργουμένη », ἤγουν, πίσις, ἐνεργοῦσα τῆς ἀγάπης τὰ ἔργα· τοῦτο δὲ ἐστὶ πίσις, καρποφοροῦσα τῶν ἀρετῶν τὴν καρποφορίαν· αὐτὴ ἐστὶν ἢ πίσις ἢ σωτηριώδης· αὐτὴ ἐστὶν ἢ πίσις, ἣτις γεννᾷ τὴν μετὰ λόγου ἐλπίδα, τὴν ἐλπίδα, τὴν ἔχουσαν θεμέλια ἀληθινὰ, καὶ στερεὰ, καὶ ἀκράδαντα· αὐτὴ ἐστὶν ἢ πίσις, ἢ λύουσα τοῦ θανάτου τὰς ὠδῖνας· ταύτην τὴν πίστιν εἶχον πάντες οἱ ἅγιοι· ταύτην τὴν πίστιν εἶχεν ὁ Παῦλος, ὅθεν ἐνόμιζε τὸν θάνατον κέρδος· » Ἐμοὶ γὰρ, ἔλεγε, τὸ ζῆν Χριστός, καὶ Φιλιπ. 1. 21. » τὸ ἀποθανεῖν κέρδος » καὶ οὐ μόνον οὐκ

ἐφοβεῖτο, ἀλλὰ καὶ ἐπεθύμει τὸν θάνατον·
 λβτ. 23. « Τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων, ἔλεγεν, εἰς τὸ
 » ἀναλύσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι ». Ἡ
 τοιαύτη δὲ πίστις ἐγέννα εἰς τὴν καρδίαν
 αὐτοῦ τὴν εὐλογοφανῆ καὶ βεβαίαν ἐλπίδα
 τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἐπουρανίων στεφάνων·
 2. Τιμ. 4. 7. 8. διό μετὰ παρρησίας ἔγραφε· « Τὸν ἀγῶνα
 » τὸν καλὸν ἠγωνίσμαι, τὸν δρόμον τετέ-
 » λεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπό-
 » κειταί μοι ὁ τῆς δόξης στέφανος, ὃν ἀπο-
 » δώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃ
 » δίκαιος κριτῆς ». Παρατήρησον δὲ, τί
 εἶπε καὶ περὶ τῶν λοιπῶν πιστῶν ἀνθρώ-
 πων· « οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς
 » ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ »· οὐκ
 εἶπε, πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, ἀλ-
 λά πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν
 αὐτοῦ, ἵνα διὰ τούτου διδάξῃ, ὅτι ἐκείνους
 ὠφελεῖ ἡ πίστις, καὶ ἐκεῖνοι ἔχουσι βεβαίαν
 τῆς σωτηρίας τὴν ἐλπίδα, ὅσοι, πράξαντες
 τὰ ἔργα τῆς πίστεως, ἐπιθυμοῦσι τὴν
 ἡμέραν τῆς ἀνταποδόσεως, ἵνα λάβωσι τῶν
 ἀγῶνων αὐτῶν τὸν στέφανον.

Μακάριος οὖν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις
 ἐθησαύρισεν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ταύτην
 τὴν σωτήριον πίστιν, ἐξ αὐτῆς δὲ καὶ τὴν
 μετὰ λόγου βεβαίαν ἐλπίδα· μακάριος ἐκεῖ-
 νος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις πιστεύει εἰς τὸν Ἰη-
 σοῦν Χριστὸν οὐχὶ ἀκάρπως, ὡσπερ τὰ
 δαιμόνια, ἀλλὰ καρποφόρος, ὡσπερ οἱ

ἅγιοι· ὅστις πιστεύει, πιστεύων δὲ, πράττει
 τῆς πίστεως τὰ ἔργα· μακάριος, ὅστις οὐ
 μόνον πιστεύει, ἀλλὰ καὶ σωφρονεῖ, καὶ
 δικαιοπραγεῖ, καὶ ἀγαπᾷ, καὶ ἐλεεῖ, καὶ
 προσεύχεται, καὶ νηστεύει, καὶ φυλάττει
 πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐργάζεται
 πᾶσαν ἀρετὴν· ἐκεῖνος, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα
 τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἔχει τὴν συνείδησιν
 ἡσυχον ἐκ τῶν ἐλέγχων τῆς ἀμαρτίας,
 τὴν καρδίαν χαίρουσαν διὰ τὴν ἀπόλαυσιν
 τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν, τὴν ψυχὴν ἐλπίζου-
 σαν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μακαριότητα·
 ὅθεν εἰς ἐκεῖνον οὐδὲν ἰσχύουσιν αἱ ὠδίνες
 τοῦ θανάτου· ἐκεῖνον περικυκλοῦσι τότε οἱ
 ἅγιοι ἄγγελοι, ἵνα παραλάβωσι τὴν ψυχὴν
 αὐτοῦ· ἐκεῖνος ψάλλει τότε μετὰ τοῦ Δα-
 βίδ· « Ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσο-
 » μαι, καὶ ὑπνώσω ». Τρισάθλιοι δὲ, ὅσοι
 ἔχουσι τὴν πίστιν τῶν δαιμόνων, πιστεύ-
 οῦσι δηλονότι εἰς τὸν θεόν, ἀλλὰ περιφρο-
 νοῦσι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· πιστεύουσιν,
 ἀλλ' οὐδέποτε πράττουσιν ἀρετῆς ἔργον·
 πιστεύουσιν, ἀλλ' οὐδέποτε μετανοοῦσιν·
 οὐαὶ εἰς αὐτούς· διότι ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανά-
 του αὐτῶν γίνονται φλογεραὶ τοῦ θανάτου
 αἱ ὠδίνες, ἐξαπτόμεναι ὑπὸ τῶν δαιμόνων,
 τῶν περικυκλούντων αὐτούς, ἵνα ἀρπάσωσι
 τὴν ἀμετανόητον αὐτῶν ψυχὴν· οὐαὶ εἰς
 αὐτούς· διότι « θάνατος ἀμαρτωλῶν πο-
 » νηρός ».